

СЕКЦІЯ 4 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 655.1:311.3

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-3-29>

Гальцова О.Л.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри національної економіки, маркетингу
та міжнародних економічних відносин
Класичного приватного університету, м. Запоріжжя*

Дмитриченко М.І.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри національної економіки, маркетингу
та міжнародних економічних відносин
Класичного приватного університету, м. Запоріжжя*

Galtsova Olga

*Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of National Economy,
Marketing and International Economic Relations
Classical Private University, Zaporizhzhia
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0012-0371>*

Dmytrychenko Mykyta

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor Head of the Department
of National Economy, Marketing and International Economic Relations
Classical Private University, Zaporizhzhia
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3042-7916>*

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ДІЯЛЬНОСТІ ВИДАВНИЧОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF ACTIVITY OF THE PUBLISHING INDUSTRY OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлюються питання розвитку національної видавничої галузі. Висвітлені особливості виготовлення видавничої продукції як товару, наведено схему взаємозв'язків учасників видавничого процесу, який можна поділити на три процеси, зовнішньо відокремлені один від одного: нематеріальне виробництво; матеріальне виробництво; обіг товарів/ послуг. Визначено основні причини неефективного розвитку видавничої галузі, такі як, низька конкурентоспроможність продукції, застаріла матеріально-технічна база, що, в свою чергу, потребує відповідних заходів державної інституційної підтримки. Охарактеризовано зміни, які стосуються обсягів виробництва поліграфічної продукції та проаналізовано випуск книжкової продукції, де спостерігається скорочення накладів друкованих видань, витіснення українських виробників, стагнація базових поліграфічних ресурсів, подальше узалежнення української видавничої сфери, відставання в опануванні сучасних інформаційних технологій, що створює загрози для забезпечення права громадян і суспільства на отримання повної інформації. Тільки за 6 місяців 2020 року книжковий ринок просів у назвах і накладах та втратив факхівців і гравців, а випуск книжок та буклетів в порівнянні з тим же періодом 2019 року склав 13,9% за накладами і 35,7% за назвами, тобто падіння за назвами українською мовою 62,7%, російською 72,5%, але за накладами – майже однакове 86,2% та 86,3% відповідно. Висвітлено сильні сторони видавничої галузі та досліджено основні фактори, що стри-

мують розвиток галузі та дано рекомендації та варіанти підтримки галузі.

Ключові слова: видавнича галузь, видавничо-поліграфічний комплекс, видавничо-поліграфічна галузь, видавничі та поліграфічні підприємства, поліграфічна діяльність.

АННОТАЦИЯ

В статье освещаются вопросы развития национальной издательской отрасли. Освещены особенности изготовления издательской продукции как товара, приведена схема взаимосвязей участников издательского процесса, который можно разделить на три процесса, внешне отделены друг от друга: нематериальное производство; материальное производство; оборот товаров / услуг. Определены основные причины неэффективного развития издательской отрасли, такие как, низкая конкурентоспособность устарела материально-техническая база, что, в свою очередь, требует соответствующих мер государственной институциональной поддержки. Охарактеризованы изменения, касающиеся объемов производства полиграфической продукции и проанализированы выпуск книжной продукции, где наблюдается сокращение тиражей печатных изданий, вытеснение украинских производителей, стагнация базовых полиграфических ресурсов, дальнейшее зависимость украинской издательской сферы, отставание в освоении современных информационных технологий, создает угрозы для обеспечения права граждан и общества на получение полной информации. Только за 6 месяцев 2020 книжный рынок просел в названиях и тиражах и

потерял специалистов и игроков, а выпуск книг и буклетов по сравнению с тем же периодом 2019 составил 13,9% по тиражам и 35,7% по названиям, то есть падение за названиями на украинском языке 62,7%, на русском 72,5%, но по тиражам – почти одинаковое 86,2% и 86,3% соответственно. Освещены сильные стороны издательской отрасли и исследованы основные факторы, сдерживающие развитие отрасли и даны рекомендации и варианты поддержки отрасли.

Ключевые слова: издательская отрасль, издательско-полиграфический комплекс, издательско-полиграфическая отрасль, издательские и полиграфические предприятия, полиграфическая деятельность.

ANNOTATION

The article covers the development of the national publishing industry. The peculiarities of publishing products as a commodity are highlighted, the scheme of interrelations of participants of the publishing process is given, which can be divided into three processes, externally separated from each other: intangible production; material production; turnover of goods / services. The main reasons for the inefficient development of the publishing industry are identified, such as low competitiveness of products, outdated material and technical base, which, in turn, requires appropriate measures of state institutional support. Changes in the volume of printing production are characterized and the production of books is analyzed, where there is a reduction in print runs, displacement of Ukrainian producers, stagnation of basic printing resources, further dependence of the Ukrainian publishing industry, lagging behind in the development of modern information technologies. Society to obtain complete information. In just 6 months of 2020, the book market fell in titles and circulations and lost professionals and players, and the release of books and booklets compared to the same period in 2019 amounted to 13.9% in circulation and 35.7% in titles, ie a drop in titles in Ukrainian 62.7%, in Russian 72.5%, but in circulation – almost the same 86.2% and 86.3%, respectively. The strengths of the publishing industry are highlighted and the main factors hindering the development of the industry are explored and recommendations and options for supporting the industry are given. It is concluded that for the development of the publishing industry, public institutions must actively participate in improving the quality of life in society, it is necessary to create an array of information about entities that are related to the industry, their evaluation and ranking of business performance. It is necessary to stimulate the rise of competitiveness in the publishing industry, invest money in equipment and modern technologies, training and retraining of labor resources, ensure the development of digitalization of economic processes, implement a set of measures to stimulate investment and innovation.

Keywords: publishing industry, publishing and printing complex, publishing and printing industry, publishing and printing companies, printing activities.

Постановка проблеми. Як будь-яка національна мова, так і спеціальна мова науки, техніки й виробництва передає знання та професійний досвід усього людства. Нині така галузь промисловості, як видавнича, розглядається як сукупність наукових і технічних засобів для виготовлення друкованої продукції: книг, газет, журналів тощо [1]. Трансформаційні перетворення в Україні спонукають національні виробничі системи до пошуку нетрадиційних шляхів розв'язання проблемних питань стратегічного управління. Видавничі та поліграфічні підприємства нашої держави не є виключенням. Для формування сучасної стратегії розвитку видавничо-поліграфічної галузі (ВПГ) необхідною умовою є врахування найважливіших факторів впливу на діяльність галузі [2].

Національний видавничо-поліграфічний комплекс (ВПК), в якому відбулися істотні

трансформаційні процеси, на сьогодні не забезпечує належних результатів господарювання. Частка створюваного ним валового внутрішнього продукту не перевищує одного відсотка, тоді як у провідних країнах світу він є одним з найбільш прибуткових та інвестиційно-привабливих. Трансформаційні процеси в галузі не розв'язали завдань із забезпечення суспільства видавничою продукцією. На сьогодні державою не створені сприятливі умови для ефективного функціонування і розвитку ВПК, не сформовано механізми його адаптації до динамічних змін зовнішнього середовища [3]. Ситуація вимагає ретельного дослідження видавничої справи. Треба усвідомити її реальний стан та процеси, що відбуваються в ній, з'ясувати, в які періоди та за яких умов відбувалися позитивні або негативні зрушення в галузі, осмислити ці тенденції, запропонувати кроки, які мають зробити держава і суспільство, щоб забезпечити не тільки культурні, наукові чи навчальні потреби громадян, але й розуміння ними національної ідеї як основи формування та захисту інформаційного простору країни, складової незалежності держави [4].

Аналіз досліджень. Науково-прикладні проблеми формування, ефективного функціонування і розвитку ВПК досліджувались Р. Машталером, М. Тимошиком, О. Афоніним, М. Сенченком, Б. Никифоруком, Ю. Барничем та ін. Разом з тим сьогодні особливої актуальності набувають питання розробки теоретико-методичних засад формування регіонального ВПК, визначення конкретних шляхів і заходів активізації регіональних факторів його розвитку, розробки організаційно-економічних механізмів підвищення ефективності функціонування ВПК. Питанням економічного розвитку підприємств видавничо-поліграфічної галузі присвячені роботи: О. Власенко, В. Іванівського, Я. Котляревського, А. Лучки, В. Примака, І. Чиж, Л. Швайки, А. Штангрета, О. Ястремського. У дослідженнях Є. Кацпржака, Я. Ісаєвича, В. Овчиннікова, Г. Швецова-Водка характеризується не лише фаховий розвиток друкарства, а й звертається особлива увага на професійну мову відповідного періоду, що обслуговує галузь. Практично всі науковці підтверджують необхідність виконання державними інституціями відповідних функцій державного регулювання, однак пропорції поєднання державних і ринкових методів регулювання, межі та напрями державного інституційного втручання у національне макроекономічне середовище є об'єктом палких наукових дискусій [5].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасного стану діяльності видавничої галузі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економіці України видавничо-поліграфічна галузь (ВПГ) займає важливе місце, однак недостатня соціальна спрямованість політики держави, скорочення бюджетного фінансування на-

ціональної науково-інформаційної, культурної й освітньої сфер, від стабільності і розвитку яких залежить привабливість підприємств ВПП, не сприяють утвердженню та становленню потужного вітчизняного видавничого ринку, належного рівня інформаційної обізнаності населення та інтелектуального потенціалу суспільства [6].

Упродовж історії розвитку видавничої галузі у національному просторі неодноразово проходила зміна організаційно-правових форм та ідейно-політичних засад її функціонування. Відносини між суб'єктами видавничої галузі та державними інституціями достатньо сильно змінилися з початком запровадження ринкових механізмів у національному макроекономічному середовищі. В умовах сьогодення, суб'єкти видавничої галузі самостійно визначають структуру, номенклатуру й обсяги видавничої продукції, яка випускається видавцями та розповсюджується у ринковому середовищі, а державні інституції за допомогою публічно-адміністративних та фінансово-економічних методів повинні регулювати результати видавничої справи. Державні інституції надають необхідну підтримку суб'єктам видавничої галузі, створюють сприятливі умови для її розвитку у відповідності до наступних нормативно-правових актів: Закону України «Про видавничу справу»; Закону України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні»; Закону України «Про оренду державного та комунального майна» – регулює передачу в оренду державного та комунального майна суб'єктам видавничої галузі; Закону України «Про інформацію»; Закону України «Про обов'язковий примірник документів»; Закону України «Про авторське право і суміжні права»; Закону України «Про державну таємницю»; Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»; Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів». Необхідно відмітити, що Закону України «Про видавничу справу» формує державні пріоритети та забезпечує сприятливі умови для розвитку видавничої га-

лузі країни, при обов'язковому комплексному цілеспрямованому державному регулюванні [5].

Видавнича продукція це складний продукт суспільної трудової діяльності людини, призначений для споживання, а її виготовлення можна поділити на три процеси, зовнішньо відокремлені один від одного (рис. 1) [3].

Однією з основних причин неефективного розвитку видавничої галузі є низька конкурентоспроможність продукції, застаріла матеріально-технічна база, що, в свою чергу, потребує відповідних заходів державної інституційної підтримки. Видавничо-поліграфічну діяльність (ВПД) слід розглядати як економічну систему, до складу якої повинні бути включені певні підсистеми, сукупність яких, незалежно від форм їх власності, об'єднаних одною програмою та єдиною метою, утворює видавничо-поліграфічний комплекс. Наявні підсистеми видавничо-поліграфічного комплексу забезпечують умовно-замкнутий характер системи і зумовлюють її працездатність [3].

Головну стратегічну роль і місце у функціонуванні ВПП займає видавництво, яке забезпечує організацію видавничого процесу та координацію взаємовідносин між усіма учасниками видавничого ринку на основі узгодження інтересів, здійснює моніторинг поточної ситуації на ринку, організовує розповсюдження готової продукції та відповідає за реалізацію поставленої мети (рис. 2) [6].

Видавництво є рушійною силою всього видавничого процесу, від оптимальності взаємовідносин якого з іншими учасниками залежить ефективність усієї видавничої діяльності.

Видавнича справа України зазнала значних змін, суттєво змінився інформаційний ринок, на додаток до радіо і телебачення все потужнішу роль почав відігравати Інтернет. Видавнича продукція набула функціонального значення і стала товаром. Дедалі гострішими стають економічні проблеми видавничих підприємств. Скоротилися кількісні та знизилися якісні показники випущеної друкованої продукції, зростає собівартість видань, зменшується купівель-

Рис. 1. Особливості виготовлення видавничої продукції як товару

Джерело: побудовано за даними [3]

Рис. 2. Схема взаємозв'язків учасників видавничого процесу

Джерело: побудовано за даними [6]

на спроможність населення, слабшає інтерес до читання. В особливо критичному стані опинилася україномовна література [4].

В Україні, як у більшості інших постсоціалістичних держав, формується принципово нова інформаційно-комунікативна система, основу якої становлять власна інформаційна традиція, ментальність та особливості духовної культури українства. Суттєвою складовою національного інформаційного простору є видавнича продукція. Кризові явища, що загострились впродовж останніх років, зумовили звуження сегменту її у загальній структурі українського інформаційного ринку. Спостерігається скорочення накладів друкованих видань, витіснення з національного простору продукції власне українських виробників, стагнація базових поліграфічних ресурсів, подальше узалежнення української видавничої сфери від зарубіжних постачальників обладнання та матеріалів, відставання в опануванні сучасних інформаційних технологій, що створює загрози для забезпечення права громадян і суспільства на отримання об'єктивної, повної, достовірної інформації та задоволення культурно-духовних потреб [4].

За 6 місяців 2020 року «непріоритетний» для влади книжковий ринок просів у назвах і накладах та втратив фахівців і гравців. Президент Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів, називає ситуацію катастрофічною,

посилаючись на останні дані від Книжкової палати й опитуваннями видавців [7].

Випуск книжок та буклетів в порівнянні з минулим роком склав 13,9% за накладами і 35,7% за назвами. Водночас падіння за назвами українською мовою менше, ніж російською (62,7% проти 72,5%), але за накладами – майже однакове (86,2% проти 86,3%) (табл. 1) [7; 8].

Українська асоціація видавців та книгорозповсюджувачів провела три анкетування видавців щодо їхньої діяльності в умовах карантину. Опитування показало, що в першому півріччі 2020 року в порівнянні з першим півріччям 2019 року відбулося зменшення:

- малі видавці (у назвах – на 49%, у накладах – на 56%);

- великі й середні видавці (у назвах – на 43%, у накладах – на 48%) [7].

У цьому опитуванні взяли участь саме ті видавці, які формують ринок (всього анкету заповнило 61 видавництво (мікровидавництво – 5 працівників або ФОП, мале – до 20 працівників, середнє – до 100, велике – понад 100 працівників) зі 136, що входять до Асоціації, за даними УІК активними на ринку можна вважати близько 400 видавництв). «Ще одним свідченням вкрай низького рівня розвитку вітчизняної книжкової справи в порівнянні з європейськими країнами, де щорічний ретельний аналіз стану книжкового ринку, його здо-

Таблиця 1

Випуск книжкової продукції

Роки	Усього книг і брошур				Українською мовою				Російською мовою			
	назви, друк. од	зменшення, %	наклади, тис. пр.	зменшення, %	назви, друк. од	зменшення, %	наклади, тис. пр.	зменшення, %	назви, друк. од	зменшення, %	наклади, тис. пр.	зменшення, %
2019	8897	64,3	20014,6	86,1	6536	62,7	16646,1	86,2	1365	72,5	2276,1	86,3
2020	3174		2786,2		2436		2292,1		367		312	

Джерело: <http://www.ukrbook.net>

бутків і втрат є предметом пильної уваги як із боку самих видавців, так і влади» [8]. Наприклад, в Італії, малі й середні видавці у квітні надрукували на 35 % менше назв, ніж у березні. Віцепрезидент Асоціації Diego Guida передбачає, що до кінця 2020 року сукупне падіння в назвах у порівнянні з 2019 роком складе 32 % (це 21 тис. назв) [7].

За 6 місяців 2020 року видавництва недоотримали за відвантаженою продукцією 70 % платежів, а середня сума прямих збитків сягнула майже 1 млн. грн. на кожне видавництво. 59 % видавців оцінюють рівень падіння продажів упродовж квітня – травня як «катастрофічний» і 37 % – як «середній». Єдиним позитивом є те, що обсяги продажів через онлайнні сервіси в середньому зросли на понад 120 %, а частка продажів через онлайнні ресурси від загальної суми надходжень зросла з 20 % до 33 % [7; 8].

Падіння:

- усі види продажу (на 47,9 %);
- продаж через онлайнні ресурси у 2019 році (на 20,0 %);
- продаж через онлайнні ресурси у 2020 році (на 33,0 %) [7].

За даними Асоціації італійських видавництв, за січень-квітень 2020 року книжковий ринок Італії втратив приблизно 134 млн. євро (це більше, ніж весь український ринок) і 8 млн. примірників книжок. 72 % малих та середніх італійських видавців оцінюють свої збитки в березні в понад 30 %, 56 % втратили понад 50 %, 29 % – понад 70 %. Частково втрати через закриття книжкових магазинів вдалося компенсувати завдяки онлайнним продажам і електронним книжкам. Проте на понад 40 % зросли продажі: 1) в інтернет-магазинах лише для 2 % видавців; 2) електронних книжок – лише для 14 %; 3) продажі на веб-сайтах видавництв – лише для 16 %. Зростання онлайнних продажів та продажів електронних книжок не може повністю компенсувати втрати через закриття книгарень. Так, у квітні в Канаді сукупні продажі книжок, враховуючи онлайнні продажі, впали на 65,3 %, а в Данії квітневе опитування Асоціації видавців (Danske Forlag) показало, що 80 % видавців змогли продажем електронних книжок компенсувати зменшення продажів друкованих лише до 20 %. У Німеччині, за даними Bundesverband, у травні книжковий ри-

нок почав повертатися до показників 2019 року. Так, у березні обсяги продажів впали на 20,2 % у порівнянні з березнем 2019 року, а у квітні – на 33 %. Проте вже в травні різниця становила лише 2,2 %, а в червні показники перевершили тогорічні на 12,3 % [7].

Серед українських видавців є більше оптимістів, ніж в Італії. Там лише 2 % з них вважають, що їм вдасться вийти на показники 2019 року завдяки другому півріччю 2020, 57 % – покладають надії на 2021, 33 % – на 2022 рік, а 8 % – на ще далі в майбутнє [7].

Незважаючи на те, що в Україні перед видавничою галуззю стоять значні виклики, поза сумнівом, галузь прагне змін. Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити відповідні висновки і зауваження (табл. 2).

Проблеми розвитку ВПК країни пов'язані, в першу чергу, з гранично низьким рівнем доходів значної частини населення, яка є основним споживачем видавничої продукції; відсутністю цілісної державної політики регулювання і підтримки ВПК; суперечністю нормативно-правових документів, що регулюють діяльність суб'єктів ВПК; відсутністю національних комплексних програм розвитку суміжних з поліграфією галузей, що забезпечують її розвиток; дискримінаційним митним регулюванням імпорту обладнання і супутніх матеріалів для поліграфічних підприємств, що не виготовляються в Україні; втручанням у формування бюджету поліграфічної галузі, відсутністю контролю за її фінансуванням [3].

Висновки. Для забезпечення стратегії розвитку видавничої галузі, державні інституції повинні активно приймати участь у підвищенні якості життя у суспільстві. Для дієвої, системної та цілеспрямованої державної підтримки необхідно створити масив інформації про суб'єктів, які пов'язані з галуззю, з їх оцінкою та ранжуванням за ефективністю результатів господарювання.

Відсутність єдності цілей та цілісного управління галуззю позбавило підприємства можливостей щодо проведення єдиної політики у формуванні попиту і пропозиції, складанні виробничих програм, побудові оптимальних технологічних циклів, залученні інвестиційних ресурсів і спричинило появу на ринку великої кількості підприємств з різною формою влас-

Таблиця 2

Проблеми та перспективи розвитку видавничої галузі в Україні

Сильні сторони видавничої галузі	Виклики	Підсумки
<ul style="list-style-type: none"> – Чудові можливості високоякісного друку. – Сильні дизайнерські можливості (зокрема, в напрямку сучасного графічного дизайну). – Високий рівень ілюстраторів/ілюстрацій та дитячої книги. – Значний відсоток компаній купує права. – Деякий досвід продажу прав — корисні приклади найкращих практик. – Приклади інновацій у галузі (наприклад, технологія доповненої реальності). – Чудові книжкові ярмарки та публічні заходи, які набувають міжнародного значення. – Для сприяння розвитку створено державні установи (наприклад, УІК, УКФ, УІ). – Дуже сприятливі відгуки учасників попередніх ініціатив з розвитку видавничої справи. 	<ul style="list-style-type: none"> – Відсутність книгарень/мереж книгорозповсюдження. – Піратство та порушення авторських прав. – Нестача читачів/покупців книг. – Нестача підтримки/фінансування бібліотек. – Відсутність обізнаності видавців про потенціал продажу прав за кордон. – Виклики, пов'язані з приверненням уваги до українських авторів на закордонних ринках. – Нестача хороших перекладачів. – Забюрократизовані державні установи. – Нестача інвестицій у видавничу галузь. – Нестача можливостей для навчання і професійного розвитку видавців. – Складні умови праці, особливо для молодшого персоналу і початківців. – Нестача програм наставництва/обміну знаннями серед видавців. 	<ul style="list-style-type: none"> – Погана інфраструктура роздрібної торгівлі, труднощі з розповсюдженням, труднощі зі своєчасним отриманням оплати – Падіння попиту на літературу – Недостатня купівельна спроможність споживачів – Відсутність статистики – Недостатнє навчання, пробіли у навичках – Загроза з боку російських видавців – Складність отримання кредитів, нестача інвестицій, проблеми з грошовим потоком – Піратство, захист авторських прав – Нестача перекладачів – Дуже низький рівень бібліотек, відсутність державної підтримки та фінансування бібліотек – «Відтік умів», відсутність хороших людей, недоплата персоналу, занадто жорсткі умови праці, погане утримання персоналу – Нестача критиків/інформації про те, що публікується – Державна бюрократія – Загроза війни
Варіанти підтримки галузі	Рекомендації	
<ul style="list-style-type: none"> – Семінари з професійного розвитку – Інформування про видавничу галузь – Програми наставництва – Лідери думок – Візити авторів, вчених в Україну – Підтримка перекладачів – Підтримка відвідування міжнародних книжкових ярмарків – Допомога з візами – Читання, бібліотеки 	<ul style="list-style-type: none"> – просування української літератури за кордоном; – навчання та навички; – розвиток лідерства; – розвиток читацької аудиторії. 	

Джерело: складено за даними [7; 8]

ності, цілями, відповідно спеціалізацією, технологією виробництва, ресурсним та фінансовим забезпеченням. За таких умов роль окремих підприємств у формуванні валової продукції галузі є незначною і тому потребує комплексного підходу до проблеми управління соціально-економічним розвитком усіх підприємств галузі з метою формування інвестиційної привабливості видавничо-поліграфічного комплексу України, стимулювання залучення інвестицій та їх збалансованого розподілу між підприємствами згідно їх статусу у формуванні загальних економічних результатів [6]. Державні інституції повинні як найактивніше стимулювати підйом конкурентоспроможності у видавничій галузі, що передбачає відповідне інвестування у обладнання та сучасні технології, професійну підготовку та перепідготовку трудових ресурсів для видавничої галузі, забезпечувати розвиток діджиталізації господарських процесів, впроваджувати комплексом заходів зі стимулювання інвестиційно-інноваційної активності у національному макроекономічному середовищі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Медведь М.М. Развитие издавничо-полиграфической терминосистемы под влиянием инновационных изменений в галузі. *Научный вестник Ужгородского университета. Серия : Филология*. 2019. Вип. 1. С. 71–76.
2. Сафонов Ю.М., Михайловська О.В. Анализ современного состояния деятельности издавничо-полиграфической галузі Украины. *Эффективная экономика*. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=efek_2019_6_12 (дата звернення: 10.04.2021).
3. Пушак Г.І. Региональные факторы развития издавничо-полиграфического комплекса : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Ужгород. нац. ун-т. Ужгород, 2008. 20 с.
4. Шпак В.І. Развитие издавничої справи Украины в 1990–2010 гг. : автореф. дис. ... канд. ист. наук : 07.00.01. Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2011. 20 с.
5. Морщавка Ю.О. Стратегическая субъективность государственного регулирования издавничої галузі. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2019. Т. 18. Вип. 2. С. 134–152.

6. Свінцицька О.М. Управління залученням інвестицій у підприємства видавничої галузі : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Європ. ун-т. Київ, 2007. 21 с.
7. Войтович Л. Найбільше падіння з часів незалежності: що відбувається з книжковим ринком. URL: <https://chytomo.com/najbilshe-padinnia-z-chasiv-nezalezhnosti-shcho-vidbuva-ietsia-z-knyzhkovym-rynkom/> (дата звернення: 10.04.2021).
8. Книжкова палата України. URL: <http://www.ukrbook.net> (дата звернення: 15.04.2021).

REFERENCES:

1. Medved, M.M. (2019) Development of publishing and printing terminology under the influence of innovative changes in the industry. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology*, no. 1, pp. 71–76.
2. Safonov, Y.M., Mikhailovskaya, O.V. (2019) Analysis of the current state of activity of the publishing and printing industry of Ukraine. *Efficient economy*, no. 6. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C-21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=efek_2019_6_12 (accessed 10 April 2021).
3. Pushak, G.I. (2008) Regional factors of development of the publishing and printing complex: author's ref. dis. ... cand. econ. science: 08.00.05. Uzhhorod. nat. un-t. Uzhhorod, 20 p.
4. Shpak, V.I. (2011) Development of publishing in Ukraine in 1990–2010: author's ref. dis. ... cand. ist. science: 07.00.01. Pereyaslav-Khmelnytsky. state ped. Univ. G. Frying pans. Pereyaslav-Khmelnytsky, 20 p.
5. Morshchavka, Y.O. (2019) Strategic subjectivity of state regulation of the publishing industry. *Market economy: modern theory and practice of management*, no. 18(2), pp. 134–152.
6. Svintsytska, O.M. (2007) Management of investment attraction in the publishing industry: author's ref. dis. ... cand. econ. science: 08.00.04. Europe. un-t. Kyiv, 21 p.
7. Voitovych, L. The biggest drop since independence: what is happening with the book market. URL: <https://chytomo.com/najbilshe-padinnia-z-chasiv-nezalezhnosti-shcho-vidbuva-ietsia-z-knyzhkovym-rynkom/> (accessed 10 April 2021).
8. Book Palace and Ukraine. URL: <http://www.ukrbook.net> (accessed 15 April 2021).